

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput I. Ex (a) Concilio Agathensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPUT X.

(a) Idem eadem.

SI Ecclesia non consecrata, cujuscunque semine fuerit, aut sanguinis effusione polluta, Saquâ protinus exorcizata lavetur, ne divinæ laudis organa suspendantur. Est tamen, quam citius fieri poterit, consecranda.

NOTÆ.

1. (a) **Dem.**] Gregorius videlicet IX. eidem Episcopo Astoricensi.

COMMENTARIUM.

2. **U**T Ecclesia violetur, polluaturve, necessarium non est, ut sit consecrata, aut benedicta; sed tantum destinata, & deputata ab Episcopo ad publicam Missarum celebrationem, ut docuerunt Azor *tom. 3. instit. moral. lib. 3. cap. 31. quest. 4.* P. Henao *tom. 2. de sacrif. Missæ, disput. 23. sect. 3. num. 27.* Barbosa *lib. 2. de jure*

Eccles. cap. 4. num. 12. Unde in presenti textu jubetur à Gregorio IX. ut Ecclesia non consecrata, violata prius reconcilietur, & postea consecretur; & eo casu potest Ecclesia reconciliari per simplicem presbyterum, quia adhuc non fuerat consecrata. Martha *de juridict. p. 2. cap. 17. num. 4.* ut hodie etiam Ecclesiæ, quæ tantum sunt benedictæ, per presbyterum reconciliantur. De privilegiis autem regularium circa consecrationem Ecclesiarum, & earum reconciliationem, late agunt P. Henao *ubi supra*, Ægidius Vossius *tom. 1. oper. moral. titul. 6. per totum.* Murga laudatus proximo commentario.

TITVLVS XLI.

De celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ, & divinis officiis.

CAPUT I.

Ex (a) Concilio Agathensi.

Presbyter (b) manè matutinali officio expleto, (c) penum servitutis suæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperamque persolvat; (d) ita tamen, ut horis competentibus (e) juxta possibilitatem, aut à se, aut ab scholaribus (f) publicè compleantur. Deinde peractis horis, & infirmis visitatis, si voluerit, exeat ad opus turale (g) jejunus, (h) ut iterum necessitatibus peregrinorum, (i) & hospitem, sive diversorum commentium, infirmorum, atque defunctorum succurrere possit, usque ad statutam (k) horam pro temporis qualitate, Propheta dicente: Septies in die laudem dixi tibi. Qui septenarius (l) numerus à nobis impletur, si matutino, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorii tempore nostræ servitutis (m) officia persolvamus: nam de nocturnis vigiliis idem ipse Propheta ait: Mediâ nocte surgebam, &c. Ergo his temporibus laudes Creatori nostro super judicia suæ justitiæ referamus.

NOTÆ.

- (a) **A** *Agathensi.*] Ita etiam legitur in secunda collectione, *sub tit. de suffragiis, cap. 1.* at verò apud Carnotensem p. 6. *Decreti. cap. 181.* Burchardum *lib. 2. Decreti. cap. 184.* Gratianum in *cap. presbyter, 95. dist.* habetur, ex Concilio Nannet. *can. 60.* & ex eo citat textum hunc Fi-

lleficus *de origin. paræc. cap. 6.* Sed cum tantum canones 27. illius Concilii editi sint, fatendum est, canonem hunc non reperiri in eo Concilio, nec in Agathensi: ab illis autem verbis, *septenarius numerus*, deductus est textus hic ex regula D. B. nediçi, *cap. 16.* ibi: *Ut ait Propheta, Septies in die laudem dixi tibi: qui septenarius numerus sacratus à nobis sic impletur, si matutino, Primæ, Tertiæ,*

Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorium, tempore nostra servitutis officia persolvamus, quia de his diurnis horis dicit Propheta: Media nocte surgebam ad confitendum tibi.

2. (b) *Presbyter.*] Presbyterum in presenti recte accipit pro parcho Filefacus de origine paroc. cap. 6. fol. 623. & inde probat veterem Ecclesiam Gallicanam morem recitandi horas canonicas, etiam in Ecclesiis parochialibus.

3. (c) *Pensum.*] Consonat Carnotensis epist. 19. ibi: *Raro etiam canonicum pensum determinatis horis solvere non valeamus.* Quod autem hic PP. pensum vocarunt, prisici scriptores cursum appellabant: Sanctus Macharius cap. 9. sue regule ibi: *Cursum monasterii super omnia diligas.* Fortunat. epigr. 10.

*Carmine Davidico divina poemata paucis
Cursibus assiduis dulce revolvit opus.*

Sanctus Bonifacius epist. 17. Wigbertus Presbyter, & Mengingordus Diaconus regulam vestram vobis insinuant, & speciales horas, & cursum Ecclesie custodiunt. Bandomina in vita sanctae Radegundis lib. 2. cap. 18. ibi: *Stabat quandoque nocte ante cellulam suam, corde, & ore cursum decantans.* Observavit Juretus in notis ad epist. 19. Ivois, & hujus vocis etymologiam late illustravit Haaphtenus lib. 7. *disquisit. monast. tract. 2. disquisit. 1.*

4. (d) *Persolvat.*] Unde cognoscitur vetus mos Ecclesie recitandi horas canonicas, & primarias preces ante Missae sacrificium: quod etiam innuit Odo Parisiensis Episcopus in synodico consilio. cap. 5. dum ministrum rem divinam procurare vetat prius, quam divini officii horarias laudes, quae matutinae, & prima dicuntur, rite persolverit: Nulli, inquit, clerico permittatur fervire altari male ornato, & nisi in superpelliceo, aut cappa clausa. Nullus bis in die Missam audeat celebrare, aut cum duplici introitu, nisi in magna necessitate. Nullus antequam Matutinas dixerit canonicas, & Primam, praesumat aliqua necessitate celebrare Missam. Immo & hodie lethaliter peccare eos, qui non recitato matutinali officio Missae sacrificium celebrant, docuerunt nonnulli, quos refert, & sequitur Francolinus de horis Canonicis cap. 16. num. 28. Sed haec sententia communiter ab omnibus Moralists rejicitur.

(e) *Horis competentibus.*] Et signis desinantibus, legitur apud Burchardum, & Carnotensem, juxta morem antiquum Ecclesie convocandi clericos, vel monachos ad sonum campanae debitis horis persolvendis: quem illustrabimus in cap. Joannes, de homicidio.

5. (f) *Scholaribus.*] Scholaris non uno, eodemque modo accipi solet in utroque jure, & apud bona nota auctores, ut videre est ex congestis, & adductis à Baronio in Martyrol. die 6. Februarii; Acunna in cap. Ofus, num. 2. 61. dist. Valesio in notis ad Ammian. Marcel. fol. 32. & 33. lib. 4. Joanne Vossio lib. 3. de vitis sermon. cap. 47. Gibalino de clausur. regul. disquisit. 1. cap. 2. §. 11. & cap. 9. §. 1. Rolweido in onomast. verbo Scholaris, Grethlero ad cap. 1. Codini, Marcel. Donat. ad Ammian. Marcel. cap. 76. tom. 6. thesauri critici, Cresolio lib. 3. myslag. cap. 27. Ritherursio ad Salvianum fol. 3. In presenti autem accipiuntur scholares pro psalmistis, qui erant in schola cantorum ad psallendum in Ecclesia: de qua schola plura adduxerunt Cironius ad tit. de offic.

Primicer. Platina de verbis obscuris, verbo Primicerius, Menardus in not. ad Sacram. D. Gregorii, fol. 62. Filefacus in cap. 15. §. de officio ordin. Parochi enim olim tenebantur secum habere clericos juniores ad sibi ministrandum, & ut illis absentibus horas canonicas publice in Ecclesia recitarent, cap. nullus 11. quast. 1. cap. no quisque, de vita & honest. cleric. Concil. Valense 1. can. 2. ibi: *Hoc enim placuit, ut omnes presbyteri, qui sunt in parochiis constituti, secundam consuetudinem, quam per totam Italiam satis salubriter teneri cognovimus, juniores lectores quantoscumque sine uxore habuerint, secum in domo, ubi ipsi habitare videntur, recipiant, & eos quomodo boni PP. spiritualiter nutrentes, psalmos parare, divinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant.* De quibus agunt Souchetus ad epist. 287. Ivois, Bosquetus ad Innocent. III. lib. 2. epist. 136. & nonnulla adduxi supra in d. cap. no quisque.

(g) *Rurale.*] Artificiose honestum victum querendo, non tantum non prohibitum, verum & quandoque imperatum, praescriptumque clericis fuit, cap. 1. cap. clericum 3. cap. clericum 4. 91. dist. cap. 8. & 14. de homicid. Gregorius Turon. in vitis PP. cap. 8. de sancto Nicetio Episcopo ait: *Jam clericus in domo paterna residens, cum reliquis famulis manu propria laborat.* D. Gregorius lib. 1. dial. cap. 12. Riculphus Episcopus. Suffion, in sua constitutione, quae extat tom. 24. Concil. can. 16. ibi: *Monemus praeterea, ut presbyteri suo ruralibus, id est terrestribus, & ceteris occupationibus inserviant, quatenus divinum officium non negligant, & scholares suos modeste distringant, caste nutrent.* Concil. Colon. anno 1536. can. 30. Quibus non suppetit ex sacerdotio, honesto artificio victum quarant, sequuntur D. Pauli exemplum. Quod & jam propoluerant PP. Synodi Nicen. can. 15. Epiphanius haeres. 80. fidem facit suo tempore sacerdotes solitos esse propriis manibus operari. Exemplis Apostolorum, & aliorum Sanctorum id illustrant, ac commendant Lindmeter lib. 2. de veter. cleric. p. 1. cap. 51. & 2. p. cap. 6. Baronius anno 52. & 358. Espenceus ad D. Paulum lib. 2. digress. cap. 6. Robertus lib. 2. rer. judic. cap. 2. Petrus Gregorius lib. 2. parit. tit. 9. cap. 8. Fragolo de regim. Christi. Reipub. p. 2. lib. 10. dist. 22. & jam notavi in can. 19. Concilii Illiber. Menardus ad concord. regul. cap. 55. §. 5. faciunt textus in cap. 8. & 14. de homicid.

(h) *Jejunium.*] Videlicet ut ita possit iterum Missae sacrificium celebrare, ut sic subveniat necessitatibus peregrinorum, & commentium, qui illud audire possint; item infirmorum, ut illis per modum viatici communionem praestare possit; tandem & subveniat defunctis, ut cum Missae sacrificio sepeliri possint: & ita de hac subventionem per iteratum sacrificium Missae textum hunc accipiunt Antonius Ruivius in assert. cathol. contra Erasmus, lib. 5. errore 9. Margallus in exposit. hujus tituli, Speculum conscientiae tract. 3. cap. 13. §. 9. quos refert & sequitur P. Henao tom. 1. de sacrif. Missae, dist. 22. sect. 2. idque important verba illa, quae sequuntur: *Ut iterum, &c.* quae satis innuunt, presbyterum, de quo in presenti, antequam ad opus rurale exisset, Missae sacrificium celebrasse, eumque debere manere jejunium, ut iterum celebrando posset subvenire praedictis fidelibus.

libus, juxta ea, quæ infra dicemus in cap. ex parte.

(i) *Peregrinorum, hospitum, sive diversorum commensantium.* Olim enim advenientibus fidelibus, communionis gratiæ eis Eucharistiam fuisse participatam, probant Joannes Dartis de Eucharistia cap. 8. Claudius Espenceus de adorat. Eucharist. lib. 2. cap. 4. per totum. Unde ut presbyter possit ipsis corpus Domini administrare, jubetur in præsentî canone, ut si voluerit, exeat ad opus rurale jejunos, quia olim non solum ad celebrandum Missæ sacrificium, verum & ad ministrandam Eucharistiam jejunium naturale in ministro desiderabatur.

(j) *Defunctorum.* Inter alias Ecclesiæ præces tempore sepulturæ fidelium jam à primis Ecclesiæ sæculis usque ad nostra receptas, & utilitatis, præcipua fuit Missæ celebratio, ita ut absque Missæ sacrificio fas non esset cadavera Christianorum sepulturæ tradere. D. Augustinus lib. 12. confess. cap. 12. ubi dum de funere matris suæ sanctæ Monicæ agit, ita ait: *Cum corpus elatum est, imus, & redimus sine lachrymis; nam nec in eis precibus, quas sudimus, cum offerretur pro ea sacrificium pretii nostri, juxta sepulchrum posito cadavere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in aliis precibus ego steter, sed toto die graviter in occulto maestus eram.* Possidius in obitui ipsius Augustini: *Nobis adstantibus, & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormivit in pace, & nobis coram positus, pro ejus commendanda corporis depositione sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est.* Fortunatus de obitu sancti Medardi apud Surium die 8. Junii: *Corpore sancto composito; & delato ad Ecclesiam, nocte illa exequiale cum multa devotione celebraverunt vigiliam; mane verò facto, cum Episcopi, quibus interesse contigerat, suum defuncto celebrassent officium, &c. perventum est tandem ad sepulturam: Episcopi cum Abbatibus, peractis prius quæ Dei erant, sanctissimum illud corpus terra decentissimè commendant.* Et Paulinus recitans sepulturam Sancti Ambrosii, nec non S. Bernard. in vit. S. Malac. cap. 18. Gregorius Turon. in obitu Sancti Galli Episcopi, qui post obitum delatus in Ecclesiam donec comprovinciales ad eum sepeliendum convenirent, jacuit ibi per triduum, assiduò ipso adstante psallentis cum magna frequentia populi: Episcopi autem quarta die advenientibus, eum de Ecclesia levaverunt, & portantes in Sancti Laurentii Basilicam, ibi sepeliunt. Et de Lupicino Recluso; qui psallentium turmis cum crucibus, cereis, atque odore fragrantis thymiamatis ad locum sepulturæ deductus, celebratis Missis, cum summo honore, gaudioque sepultus est. Itemque de Palladio Arverno, qui cum se propriis manibus interemisset, sepulturæ mandatur; sed non juxta Christianorum cadavera positus, nec Missarum solennia meruit: Quin immò nec absque sacrificio fas fuisse sepulchrum operire, disertè docet intransitu S. Radegundis Reginæ idem Gregorius Turonensis de gloria Confessor. cap. 106. Facit Concil. Valentin. Hispan. can. 4. ibi: *Ut Episcopus, qui post mortem fratris (hoc est alterius Episcopi) ad eum sepeliendum solet invitatus occurrere, infirmum magis, & adhuc in corpore positum visitet, ut ante de revelatione consecratus gaudeat, antequam recedentem à seculo post oblatum in ejus commendat.* D.D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II.

datione sacrificium Dei, mox sepulturæ tradatur. Diligentissime Victor Uticensis lib. 2. de perseg. Vandal. ubi populos catholicos in ea persecutione pulsos in exilium sacerdotibus sic lamentanter describit: *Quibus nos miseros relinquitis? Qui baptizaturi sunt parvulos fontibus aqua perennis? Qui probis penitentiæ munus collaturi sunt, & reconciliationis indulgentiæ obstrictos, peccatorum vinculis soluturi? Qui nos solennibus orationibus sepulchri sunt morientes? A quibus divini sacrificii ritus exhibendus est consecutus.* Illustrant Vicecomes volum. 3. de ritibus Missæ, lib. 4. cap. 7. Spondanus de cæmeteriis sacris, p. 3. lib. 1. cap. 16. Unde ut defunctorum etiam necessitatibus presbyter subvenire possit, in præsentî docetur, ut jejunos exeat ad opus rurale; aliàs enim si post prandium aliquis fidelis sepeliendus erat, tantum cum precibus, & orationibus tumulabatur. Concil. Carthag. 3. can. 29. ibi: *Ut sacramenta altaris non nisi à jejunis celebrentur, &c.* Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, sive Episcoporum, sive cæterorum, commendatio faciendæ est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt, jam pransi inveniuntur. Si verò presbyter erat jejunos, poterat iterum Missæ sacrificium offerre pro tumulando defuncto, cap. sufficit, de consecr. dist. 2. Quod fecisse sanctum Hiberium Christianensem habent ejus acta apud Surium die 7. Aprilis, licet ad alium casum canonem illum referat Dionysius Cisterc. in 4. dist. 8. quest. 3. art. 2. dub. 2.

(k) *Statutam horam pro temporis qualitate.* Ut hæc verba exponamus, sciendum est, horas diei, tertiam, sextam, nonam æstimari, & computari ab eo tempore, quo luce fruimur; licet enim dies more Romano à media nocte incipiat, & in aliam mediam noctem decurrat; ut quod factum est sub spatio 24. horarum, eodem die factum intelligatur; l. mora; ff. de feriis; notavi in cap. litteris, de tempor. ordin. attamen cum horam tertiam, sextam, nonam, & vesperam diei dicimus, aliter rem hanc accipimus, ita videlicet; ut totum id ipsum; quod sub luce decurrit; in quatuor æquales partes dividatur; quemadmodum & nocturnum tempus in quatuor vigiliis parti solet. Prima parte diei elapsa dicitur hora tertia, quia tres horæ decurrerunt; in nostra computandi ratione: secunda dicitur hora sexta lucis, quæ est meridies; tertia dicitur hora nona, quia est nona post lucem; tertia autem pomeridiana; quarta dicitur hora vespertina, quæ est ad occasum solis. Ita explicant Baronius rom. 1. ann. 34. Censorinus de die natali, Rosinus lib. 4. antiq. cap. 5.

Deinde sciendum est, Apostolorum ætate; & in sequenti nullam sacro conficiendo certam horam præfinitam fuisse propter sævas persecutiones, ut probant Vicecomes volum. 3. lib. 3. de Missæ ritibus; cap. per totum: sed pacè Ecclesiæ datâ; & tyrannide ipsâ deserviente, ubi facultas fuit publicè celebrandi Missæ sacrificium, observari cœpit; ut non nisi statutâ horâ offerri posset. Thelephorus enim epist. 1. relatus à Gratiano in cap. nocte, de consecr. dist. 1. ita statuit: *Noctè sanctæ natiuitatis Domini Missas celebrent; reliquis enim temporibus Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebranda, quia in eadem horâ* Dd dd Domi.

Dominus crucifixus est, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur. Et licet P. Vazquez 3. part. disputat. 232. cap. 3. num. 30. affirmet verba illa non reperiri inter epistolas ipsius Pontificis, tamen hoc Thelephorum statuisse testatur Damafus in lib. Pontificali, ubi de Thelephoro ita ait: *Hic fecit, ut in natali Domini nostri Iesu Christi, noctu Missa celebrarentur, cum omni alio tempore ante hora tertia cursum nullus præsumeret Missam celebrare, quia eâ hora Dominus noster ascendit in crucem.* Similia refert Anast. Biblioth. in vita eiusdem Amalar, lib. 3. de Eccles. offic. cap. 42. ibi: *Memoratus Papa Thelephorus scripsit, quo tempore primo diei liceret Missam celebrare. Legitur in gestis Pontificalibus, dixisse memoratum Papam, ut ante hora tertia cursum nullus præsumeret Missas celebrare.* Consonat Vvalfridus cap. 23. de Ecclesiast. rebus: & Luitprandus cap. 7. de vitis Pontific. Romanorum ait: *Ante horam diei tertiam Missam celebri prohibuit.* Et usus ille celebrandi post horam nonam diutius in Ecclesia invaluit, ut constat ex cap. & hoc, de consecrat. dist. 1. cuius verba à Gratiano, Ivone, & Burchardo tribuuntur S. Augustino; sed sunt Theodulphi ad suos compresbyteros; num. 45. & 46. Missa (inquit Aurelianensis Antistes Theodulphus) *que per dies Dominicos peculiare à sacerdotibus sunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus à publicis Missarum solennibus, que horâ tertiâ canonicè sunt, abstrahatur, quia pessimum est usus apud quosdam, quod in diebus Dominicis, sive in quibuslibet festivitibus, mox ubi Missam celebrare, etiam si profuerint sit, audierint, abscedunt, ut per totum diem à primo mane ebrietati, & comestationi potius quam Deo deseruant. Admonendus est populus, ut ante publicum peractum officium ad cibum non accedat, & omnes ad sanctam matrem Ecclesiam Missarum solennia, & prædicationem audituri conveniant, & sacerdotes per oratoria nequaquam Missas, nisi tam cautè, ante secundam horam celebrent, ut populus à publicis solennitatibus non abstrahatur: sed sive sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt; sive populus (ut prædiximus) in unum ad publicam Missarum celebrationem conveniant. Et ex Concilio Aurelian. 3. can. 14. ubi ita statuitur: *De Missarum celebritate in præcipuis dumtaxat celebritatibus id observari debet, ut horâ tertiâ Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur: quo facilius intra horas competentes ipso officio expedito, sacerdotes possint ad vespertina officia, id est in vespertino tempore convenire; quia sacerdotem vespertinis officiis ab Ecclesia salubris præcipue diebus nec decet deesse, nec convenire.* Sidonius Apollin. lib. 5. epist. 17. ibi: *Cultu peracto vigiliarum, quas alternante mulcedine. Clerici, monachique psalmicos concelebraverant, quique in diversa secessimus, non procul tamen, utpote ad tertiam præsto futuri, cum sacerdotibus res divinas facturi.* Ubi plura congestit Savarus, qui rectè notavit in cap. non liceat 12. dist. 44. horam tertiam sacram appellari, quia sacris missarum solennis dicata erat: quod & docuit Durantius lib. 2. de ritibus Eccles. cap. 7. num. 1. Ex quibus auctoritatibus, non solum Thelephori sanctio probatur, verum & eius sanctionis ratio constat, quam latè, & doctè illustrat P. Henao tom. 2. de sacrific.*

Missâ, dist. 21. sect. 3. num. 39. cum sequenti. Cum hæc ita sint, non deferunt tamen certi; præfinitive dies, quibus meritis, aut vespere Missæ sacrificium celebraretur; nam in diebus jejunii, præcipue quadragesimalibus, Missæ sacrificium non offerebatur; nisi ex hora nona, vespertino officio expleto, ut constat ex cap. solent 50. de consecrat. dist. 1. qui canon malè tribuitur à Gratiano Concilio Cabilon. cum sit Theodulphi Episcopi Aurel. in epistola ad compresbyt. 11. 39. Concil. Brachar. 1. can. 16. Brachar. 2. can. 9. Gerundense can. 3. P. Blesensis sermon. 11. de Quadrage. D. Bernardus serm. 3. de Quadrage. Ex quibus & aliis id latè probant Lerdia in advers. cap. 138. Albalpi. neus lib. 1. obs. cap. 14. Filefacus de Quadrage. cap. 5. Baronius tom. 1. anno. 34. num. 61. P. Henao d. sect. 3. num. 44. unde derivatum est ad hodiernum usque tempus, ut post horam novam recitatam cantetur Missa in diebus jejunii, & in Quadragesima dicantur Vespere mane ante prandium. Etiam in vigilia Paschæ resurrectionis Domini Missa nocte celebrabatur. Concil. Aurelian. 1. can. 2. cap. quod à Parribus 4. 75. dist. latè probant Vicecomes volum. 2. lib. 1. de Missarum ritibus, cap. 30. & volum. 3. lib. 3. cap. 6. P. Henao d. sect. 3. num. 46. cum sequenti. Unde tam obvia mentio Missæ matutinae, & vespertinae in antiquis Ecclesie canonibus; de quibus Missis latè egerunt Epenceus de ador. Eucharist. cap. de triplici Missa. Vicecomes d. lib. 3. cap. 29. & 30. P. Henao d. sect. 3. num. 49.

(1) *Septenarius numerus.* Hic septenarius numerus magna continet mysteria; liquidem Sancti Spiritus dona septem sunt, de quibus D. Joannes in Apocalypsi, cap. 5. ibi: *Vidi agnum habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt spiritus Dei.* De quibus Elias cap. 11. loquens de Christo aiebat: *Requieverunt super eum spiritus septem.* Huc tendunt scriptura illi oculi super lapidem, de quibus Zacharias cap. 3. septem columna, de quibus legitur Proverb. cap. 9. *Sapientia edificavit sibi domum, & excidit columnas septem.* Septem boves, qui videbantur ascendere de fluvio, Genes. cap. 41. septem spicae, que pullulabant in culmo uno, in eod. m. textu: septem signacula in lib. 1. cap. 5. Apocalypsi. septem spora repletae fragmentis, Mathai cap. 13. septem buccinae, quarum usus erat in jubileo, Iosua cap. 6. *Filius hominis in medio septem cornelaborum, habens in dextera septem stellas.* Apocalypsi cap. 2. septem Ecclesiis scribit Joannes, & septem sunt Angeli eorum, cap. 1. Apocalypsi. In visione Ezechielis cap. 40. septem gradus erant ascensus atrii: *Elifus in purificando Nabaman dixit: Lavare septies in Jordane, lib. 4. Regum, cap. 5.* Item septem animalia fuerunt in arcam immissa per Noè, Genes. cap. 7. propter sacrum quoddam mysterium, ut exponit Francisc. Georgius tom. 1. problem. sect. 2. problem. 87. & docuit D. Ambrosius in cap. nuptia 32. q. 2. Tandem septem sunt Ecclesie Sacramenta, & septem Psalmi penitentiales. Latè de mysteriis hujus numeri, & ejus mystica significatione egerunt S. Cyprianus de exhort. Martyr. cap. 11. & lib. 1. testimoniu adversus Judaeos. cap. 20. Sanctus Augustinus quaest. 42. in Denter. & lib. 11. de civit. Dei, cap. 30. S. Hilarius in præfat. psalm. & in psalm. 118. in illis verbis: *Septies in die S. Basilii* homil.

homil. 11. hexaëmer. S. Hieronymus in cap. 4. Zachar. S. Gregorius lib. 1. moral. cap. 7. Alcx. Farræ in proœmio sui sept. Marfilus Ficinus in Platonem, dialog. 10. Francisc. Alumnus Ferrarientis in sua mundi fabrica, in lib. 9. quant. verbo Septem. Macrobius in somnium Scipionis, & Aulus Gell. lib. 3. noct. Attic. cap. 10. ac tandem plura de hoc numero disertè notant Martin. Cantiapetrenf. in hypotypos. lib. 6. capite ultimo. Marfilus de aqua benedicta. sect. 1. ex num. 85. Alfonsus nolter in proœmio 7. partit. Canonicius tom. 1. ad 4. Aphorism. Hippocr. fol. 753. P. Bungus de myster. numer. in hoc numero. Rectè ergo statuta sunt septem horæ canonicæ, quarum peculiari rationes infra assignabimus.

14.

(m) *Nostra servitutis officium.* Divinum officium variis nominibus appellatur. Apud Græcos canon dicitur. Antiochenus homil. 105. ibi: *Psalmodia nostra canon appellatur, & quemadmodum colonus nisi dederit plenam, & bonam mensuram suam, in vincula coniecitur, & cruciatur; sic monachus, qui negligit suum canonem, seu mensuram, cui adstrictus est, Deo quotidie persolvere, à Dei gratia excidit, & traditur inimicis suis.* Joannes Cosmus in Prato spiritali, de Sancto Cosma ait: *Orto sole, cum implest canonem, sedebat legens in Sanctis Evangelis usque ad collectam.* Dicitur etiam ordo psallentium. Concil. Narbonense can. 2. *Hoc quoque definitum est, ut in psallendis ordinibus per quemque psalmum gratia dicatur omnipotenti Deo.* Gregorius Turon. de gloria confessor. capite 37. ibi: *Qui cum apud alios juxta regulas monasteriorum ordini, & lectioni insisteret. Dicitur etiam collecta.* Pachomius in sua regula, artic. 2. *Quando ad collectam inba insonnerit per diem, qui una oratione tardius venerit.* Psalmodia etiam appellatur, item solennitas, synaxis, agenda, missa, ut probat, & exponit Haaphtenus *disquisit. monastic. lib. 7. tractat. 1. disquisit. 1.* vulgatissimo usu officium hoc dicitur *Hora canonica*, quia definitis horis ex Ecclesiæ instituto recitatur. Et licet nonnulli Interpretes, tam veteres, quam recentiores, docuerint, peccatum esse lethale Missæ sacrificium offerre ante recitationem officii matutini, & Laudum, ut Navarrus, Grassis, Majolus, Francolinus, Durantius, Azor, Henriquez, & alii apud Sfortiam lib. 2. de sacrific. Missæ, cap. 6. num. 4. Cenedum in quest. pract. quest. 3. tamen contrarium, immò nullum peccatum incurri, probant Suarez lib. 4. orat. cap. 24. à num. 6. alii plures apud Scortiam ubi supra, Theophilus tom. 16. in Heteroel. spirit. sect. 1. fol. 12.

COMMENTARIUM.

15.

Conclusio deducitur & probatur.

EX hoc canone sequens communiter deducitur assertio: *Parochus tenetur debitis horis septem horas canonicas recitare.* Probat eam textus in capite dolentes, hoc titulo. Concil. Cabilon. 2. sub Carolo, can. 59. *Horas canonicas, matutinum videlicet, primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinam, completorium pariter celebrent.* Aquilgran. sub Ludovico à cap. 126. usque ad 130. cap. 2. de offic. custod. D. Isidor. lib. 1. de divinis offic. cap. 22. Divus Clemens lib. 8. constit. cap. 40. *Preces vestras facite diligenter.* D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II.

lo, tertiâ horâ, sextâ, nonâ, vespere, & in galli cantu. Diluculo gratias agentes, quoniam illuminavit nos Dominus expulsa nocte, & indulto die. Tertiâ, quoniam illâ horâ Dominus sententiam Pilati accepit. Sextâ quoniam tunc crucifixus est. Nonâ quoniam omnia commota sunt, crucifixo Domino, perhorrescentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini. Vespere gratias agentes, quod dedit nobis noctem diurnorum requiem. In galli cantu, quoniam eo tempore nunciatur adventus Domini ad exercenda operâ lucis. Alia jurâ testimonia, & Patrum sententias, quæ per argumentum adduci possunt, & in quibus agitur de horis canonicis, congesterunt Crespetius in summa, verbo Horarum, Antonius August. in epis. juris lib. 19. titulo 13. Iodocus Coccius lib. 8. thesauri fidei cathol. artic. 9. Illustrant ultra congestus hic à Barbosa & Garranna, Petrus Gregorius lib. 9. partit. tit. 20. cap. 2. Baronius anno 34. Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. de horis canonicis, cap. Landtmeter. lib. 2. de veteri cleric. cap. 61. Corjolanus in breviario, anno 556. Cresolius lib. 3. mystag. cap. 6. Avendanno de metu lib. 2. cap. 42. Belcus de statibus hominum, verbo Clericorum, Narbona in horograph. hora 1. Tamburin. de jure Abbatis. disput. 15. Acunna in cap. proposuit, 82. dist. & in hoc textu, 91. dist. Kochier in face bisfor. cent. 2. cap. 80. Haaphtenus *disquisit. monast. lib. 7. tract. 2. disquisit. 2.* Ripa de nocturn. temp. cap. 94. Scortia in select. epistol. 116. theorem. 315. Turrian. ad D. Clementem lib. 8. cap. 33. Carrier tom. 2. Digest. fidei cathol. fol. 573. Beyerlinck. verbo canonica hora, tom. 2. Conradus Kling lib. 3. disput. cap. 46. per tot. plures ex Moralibus, quos refert Garcia in summa, tract. 2. difficult. 1. per tot. Francolinus, & Bartholom. à Sancto Fausto integris libris de horis canonicis.

Sed pro dubitandi ratione ita in præsentem assertionem insurgo: Apud D. Lucam, cap. 12. *impugnatur traditâ assertio.* dicitur, oportere semper orare, & nunquam deficere: & D. Paulus etiam ad Thessalon. cap. 5. ait: *Sine intermissione orate.* Unde agebat Germanus CP. ad Episcopum Claudipoleos, 7. Synodo, actu 4. ante finem, in Ecclesiis diu, noctuque, & ut cum Psalmographo melius dixerim, vespere, & mane, & meridie benedicere Deum oportebit; maximè autem in divinis mysteriis, & in sacris officiis. Et in cap. hi qui 6. 21. g. 3. ait D. Cyprianus: *Hi qui in Ecclesiâ Domini ad ordinationem clericam promoventur, in nullo ab administratione divina avocentur, nec molestiis, & negotiis secularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari, & sacrificiis non recedant; sed die, ac nocte celestibus rebus, & spiritalibus serviant.* Igitur non tantum per horas in præsentem enumeratas, verum & continuo sine intermissione presbyteri debent orare, Deinde argui potest ex D. Clemente lib. 7. constit. cap. 25. ibi: *Ter die in hunc modum orate, preparantes ut digni sitis adoptione Dei Patris.* Quod & fecisse Daniciem legitur cap. 6. Danielis, quem expendit Tertul. advers. physicos cap. 10. & tradit Vinar. de veteri mon. lib. 2. cap. 12. num. 24. Igitur non septies presbyteri tenentur orare, ut in præsentem docetur.

Adhuc tamen defendenda est præfens assertio, pro cujus expositione sciendum est, De origine olim non solum Ecclesiæ ministros, verum & hora-

Dd dd 2 laicos,

16.

impugnatur traditâ assertio.

17.

De origine

rum cano-
nicarum.

laicos, tam viros, quam feminas, convenisse in Ecclesia, ad vigiliis & cœtus antelucanos, ad canendum Christo, & Deo, & ad confederandam disciplinam: quod testatur totidem verbis Plinius, 2. in epist. ad Trajanum, ubi refert, præter oblationem non sacrificandi, nihil aliud quàm cœtus antelucanos de sacris Christianorum comperisse. Expresius Divus Ambrosius, sive Maximus, sermon. 3. post primam Dominicam Quadrages. Moneo, inquit, ut qui juxta Ecclesiam est, & sine gravi impedimento potest, quotidie audiat Missam; & qui potest, omni nocte ad matutinum officium veniat. Qui vero longè ab Ecclesia manent, omni Dominica studeant ad matutinum venire, idest viri, & femina, juvenes, & senes, præter infirmos. Sozomenus libr. 6. histor. Eccles. cap. 33. & 34. & lib. 2. cap. 8. Theodoretus libr. 2. cap. 13. Ex quibus & aliis illustrat Zerda in advers. cap. 184. num. 9. & de horis matutinis solenni precatio destinatis etiam apud Gentiles agunt Arnobius libr. 7. advers. Gent. Apulejus libr. 2. metamorphos. Eusebius libr. 3. præparation. Evangelic. cap. 2. & de variis horis apud Aegyptios per sacerdotes recitatis agunt Porphyrius libr. 4. de abstinent. pag. 369. sed de his horis, & vigiliis jam egi in can. 26. Concil. Illiber. In præsentem enim textum, & in d. cap. dolentes, agitur de horis canonicis publicè, vel privatim à clericis recitandis: circa quas prænotandum est, neminem latère, ab ipsi Apostolicis temporibus horarum canonicarum cœpisse exordium; utpote de quibus expressè egerunt S. Clemens libr. 8. constitut. cap. 40. D. Cyprianus libr. de oratione Dominica, Athanasius libr. de virginibus, Hieronymus epist. 7. 8. 22. & 37. Chrysostomus homil. 59. ad populum. Basil. tum in instit. moral. tum in regulis fustis, num. 37. Cassianus libr. 3. de instit. collar. 7. quorum, & aliorum verba refert Jodocus Coccius supra, & notavit Ambianus ad Tertull. de exhort. castit. cap. 10. observat. 1. Et licet Polydorus Vergil. libr. 6. de invent. rerum, cap. 2. existimaverit legem Ecclesiasticam de his horis canonicis perfolvendis à Pelagio I. seu II. latam fuisse, quod probare intendit ex cap. Eleutherius, dist. 91. veriùs tamen credo, Pelagium, quod antea consuetudine antiqua observabatur, lege deinde latâ perpetuò observari jussisse, ut docuit Corjolanus in Breviario 555. Unde constat, audiendos non esse Panormit. in præsentem, num. 3. Antoninum p. 2. tit. 9. cap. 12. §. 1. Angelum verbo hora, q. 6. Tabienam eodem verbo, q. 15. Armil. num. 11. qui putant obligationem hanc provenire à jure divino: nam ceteri communi consensu affirmant, eam esse solum de jure Ecclesiastico: & ratio est, quia nec ex Scriptura, nec ex Ecclesiæ traditione, nec ex Sanctorum Patrum testimonio colligitur, horas canonicas jure divino institutas fuisse: tum quia communiter appellantur horæ canonicæ, quia per sacros canones præscriptæ, & ab Ecclesia institutæ sunt ad laudandum Deum. Apud Clementem libr. 8. constitut. Apost. cap. 30. extat Apostolica constitutio hujusmodi: Precariones facite manè, tertiam, sextam & nonam horam, & vespere, usque ad galli cantum. Apud Basilium in regulis disputatis, interrog. 37. & serm. 2. de instit. monachor. ubi explicat illud Apostoli: Sine intermissione orate. Et illud: Noctè & die laborantes, sic habetur: Neque

verò quamquam hanc assidue, atque ad omnium momentis adhiberi oportet, gratiarum actionem & lex ipsa præcipit, & nos eam vitæ necessariam, cum natura, tum ratione docuimus, propterea illis statim temporibus præscriptæ orationes negligendæ veniunt, quas observari in conventibus solentibus, & quotidianum. Et deinde commemorat horam matutinam, tertiam, sextam, novam, vespere, completorium, & mediam noctem. Cyprianus in exposit. orat. Dominic. circa finem, Hieronymus ad Eustochium, epist. 22. de custodia virginum. & in epist. 28. ad eandem, de obitu puella. Chrysostomus homil. 59. ad populum, Ambrosius libr. 7. in Lucam, Athanasius libr. de virginibus. Hilarius in psalmo 118. docuerunt Sylvester verbo Hora, quest. 8. Bellarminus libr. 1. de bonis oper. cap. 19. Toletus libr. 2. cap. 4. Azor d. lib. 10. cap. 1. quest. 7. Suarez d. lib. 4. cap. 23. n. 16. & cap. 27. num. 38. Filiuc. tom. 2. tract. 23. cap. 3. Sed si dicas horas canonicas communiter appellari officium divinum, & ita à jure divino esse institutas: respondeo, horas canonicas appellari divinum officium, non à causa instituentis, sed potius à materiali, & finali; quia divinas laudes continent, & ad Deum laudandum diriguntur, & ordinantur.

Secundò sciendum est circa numerum horarum non consentire Doctores. Pro septenario numero communior est sententia Canonistarum, & Theologorum, eamque sequuntur Suarez, Francolinus & alii supra laudati; quibus accedit quod Isidorus Hispalensis libr. de Eccles. offic. cap. 19. Valfredus Strabo de divin. offic. cap. 15. Rupert. libr. 1. cap. 1. & D. Basilus libr. 1. de instit. Monach. septem tantum enumerat horas, ibi: Verum quoniam apud eundem David legitur: Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ; tempora autem illa, quæ diximus, neutiquam septenarium orationis numerum consueverunt, bipartito dividenda oratio meridiana est, quo perpetua nobis hæc formula sit, septies per singulas dierum conversiones laudibus celebrandi. Cassianus quoque libr. 3. instit. ex eodem psalmo 118. deducit, septem esse horas canonicas, ibi: Septem illas significat vicis, quibus se monachorum pia devotio consolatur, matutinam, tertiam, sextam, nonam, lucernariam, completorium, nocturnos. Sed octo esse horas defendunt Sanctus Antoninus 3. p. tit. 10. §. 4. Archid. in præsentem textum, 91. dist. Quidam verò utramque sententiam conciliare volentes ajunt, nunc solum esse septem, olim tamen, & maxime apud monachos, fuisse octo: ita Turriscrem. in hoc textum, sub 91. distinct. Azor. d. tom. 2. libr. 10. cap. 1. Sed verius Radulfus Tungrensis libr. de canonicis observat. propos. 14. ait: sæculares jungere vigiliis matutinis laudibus, & abusive utrumque appellare matutinas. Et ante eum Hugo Victorinus libr. de Eccles. offic. de octurnali agens officio sic scribit: Hoc officium secundum usum monachorum oratione, sicut cetera, terminatur, in quo primariam servare videntur institutionem: nostra autem consuetudo humana infirmitatis parcenti, & labori, officio prædicto laudes matutinas continuat, & oratione una duo claudit officia. Facit & præfens textus deductus ex auct. cap. 16. regule Divi Benedicti, ubi Sanctus post septem horas enumerat vigiliis matutinas, ut diversitas ab aliis, ut exponit Haaphtenus libr. 7. disputat.

disquisition. tractat. 2. disquisit. 4. Cur autem his horis specialiter ut oretur ab Ecclesia introductum sit, varias rationes adducunt Sancti PP. Cassianus *lib. 3. instit. cap. 3.* inter ceteras eam reddit rationem, quod in his horis ille Evangelicus Paterfamilias operarios conduxerit in vineam suam. Ita enim & ille primo mane conduxit describitur, quod tempus designat matutinam nostram solennitatem. Deinde tertia, indefexta, post hanc nona, ad extremum undecima, in qua lucernalis hora signatur. Aliam & pulchram adducit D. Cyprianus *de orat. Dominica, in fine*: sed illa precipua assignari potest, quod horæ divinis laudibus deputatæ, insignibus redemptionis nostræ mysteriis sint celebres: matutina laudes memoriæ resurrectionis Jesu-Christi consecratæ sunt. D. Cyprianus ubi *supra*, ibi: *Nam & mane orandum est, ut resurrectio Domini matutina oratione celebretur.* Et Divus Hieronymus *ad illud Marci, cap. 16. Et valde mane una sabbathorum*, ait: *Ut tunc laudes Christi tota caeteris secundum exemplum harum foeminarum Ecclesia, quando genus humanum exemplum suæ resurrectionis animavit.* Prima quæ recitatur jam lucis orto lydere, Hugone Victorino teste *in speculo Ecclesie, cap. 3.* memoriam refricat misticum vementium ad monumentum orto jam sole: cui aliam adjuncti rationem Rupertus *lib. 1. de divin. offic. cap. 2.* Tertiam etiam mysterium assignat idem Rupertus dum ait: *cap. 3. Nam hac hora Dominus Jesus spinis coronatus, & linguis Judæorum crucifixus est.* Et Divus Clemens *lib. 8. constit. cap. 40.* ait: *Preces vestras facite horâ tertiâ, quoniam illâ horâ Dominus sententiam Pilati accepit.* Cui & aliam addunt deductam ex adventu Spiritus sancti, Divus Isidorus, & D. Cyprianus ubi *supra*. Basilius *lib. 1. instit. monach. Horâ sextâ*, ut inquit Cassianus *d. lib. 3. cap. 3.* immaculata hostia Dominus noster, atque Salvator oblatum est Patri, crucemque pro totius mundi salute confcendens, humani generis peccata diluit. Nona exhibet nobis vitam nostram morientem: unde ait Rupertus *lib. 1. de divin. offic. cap. 5.* Nonâ horâ verè in laudem Dei clamamus, quando clamans Dominus Jesus voce magnâ emisit spiritum, latrone admisso in paradysum. Vespertina hora designat, Cassiano teste *d. lib. 3. cap. 3.* quod vespere à Domino Salvatore cenantibus Apostolis traditur, eum initiaret Ecclesie sacrosancta mysteria: cui addit Rupertus *d. lib. 1. cap. 6.* item in vespere sepelitur. Completorium, juxta eundem Rupertum ibi, *cap. 7.* quod jam egresso Judapavere cepit Jesus, & cadere. Nocturnæ autem vigiliæ Christi nativitatem aperte demonstrant, ut latius illustrantes prosequuntur Gazeus *in not. ad Cassianum dist. lib. 3.* Haaphtenus *dist. tractat. 2. disquisit. 5.* Menardus *ad concord. regular. cap. 34. §. 1.* Hinc exponendus erat difficilis canon 9, Concilii Toletani I. cum Loaysa ibi, Gibalin, *de clausur. disquisit. 1. cap. 9. §. 2.* Menardo *ad Divum Gregor. fol. 61.* Gazeo *ad Cassianum, Haller. de hierarch. folio 238.* Vivat, *de veteri mon. tom. 2. lib. 4. cap. 2. fol. 9.* Sed jam cum illustravi *in cap. 1. de cobabit. cleris.*

Deinde sciendum est, quod istarum precum ratio ab initio Ecclesie distincta non erat, nec delectus habitus fuerat psalmodum, vel orationum. D.D. Gonzal. in *Decretal. Tom. III, Pars II.*

tionum; sed cuique liberum erat sibi orationes eligere, donec psallendi, & orandi certa forma præscripta est, ne diversitas generaret in Ecclesia confusionem, aut schisma. Theodosius enim Imperator Damasum Pontificem rogavit circa annum 380. ut divinum officium pro singulis horis disponderet. Damasus autem, qui magnam D. Hieronymi litterarum, & linguarum peritiam noverat, hoc totum negotium illi commisit litteris, quæ reperiuntur *tom. 1. Concilior. ubi ita eum alloquitur Pontifex: Peto charitatem tuam, ut Græcorum prudentiam ad nos dirigere fraternitas tua delectetur, quia tanta est apud nos simplicitatis indago, ut tantum die Dominica Apostoli epistolam recitentur, & Evangelii capitulum unum dicatur; & nec psallentium mos tenetur, nec hymni decem in ore nostro cognoscuntur.* D. Hieronymus Evangelia, & Epistolâs distribuit, psalterium emendavit, scripturasque pro qualibet hora canonice ordinavit: quod opus Damasus anno 382. in Synodo Romana approbavit, & in omnibus Ecclesiis observandum decrevit. Consequenter Gelasius circa annum 494. cum utriusque Testamenti libros eo quo nunc habentur ordine iterum recensuisset, & Manichæorum librisigni traditis, Doctorum scripta authentica à spuris, & ambiguis declarasset, in Synodo Romana profas, & hymnos canticis miscuit in officio, & deduxit ordinem lectionum, tum ex sacra Scriptura, tum ex homiliis SS. PP. per totum annum, ut refert Gratianus *in cap. sancta, 15. dist.* Harum precum codex breviarium dictum fuit, cujus nomenclaturæ rationem dedi *in cap. 2. de pignor.* Sed cum labente tempore volumen hoc corruptum esset Gregorius VII. anno 1076. in Concilio Romæ habito illud restituit juxta prisam formam, ut liquet *ex cap. in die, de consecr. dist. 5.* Postea Aymonius Minister Generalis Ordinis D. Francisci, commissione Gregorii IX. breviarium cum Missali reformavit, ut ex ejusdem Pontificis bullâ constat, & referunt Vivar. *de veteri mon. lib. 4. cap. 4. art. 7.* Radulf. Tungent. *propos. 7. Vvadm. annal. Minor. anno 1244.* Postea Concil. Trident. *sess. 2. sub Pio IV.* celebrata commisit delectis quibusdam Patribus considerare, quid factu opus esset de variis libris suspectis; idemque de Catechismo, Missali, & Breviario, quibus errores quidam irreperant; quod cum commodè ob varietatem librorum Synodus non posset judicare, præcepit, ut auctoritate Romani Pontificis id omnino terminaretur, & evulgaretur. Hinc est quod Pius V. loquens in Bulla affixa in Breviario, & Missali Romano de revocatione orandi ad pristinam regulam, dixit se exequi decreta Concilii Tridentini. Breviarium ergo dicitur restitutum, ut intelligas non esse novum: est autem editum à Pio V. anno 1568. cum hac clausula, ut in toto orbe servetur ab his, qui tenentur horas canonicas recitare, alias muneris suo non satisfacturis. Jubetque Papa omnibus Prælati, ut hoc introducant, tam in choro, quam extra chororum; permittendo tamen ut breviaria non Romæ antiquiora ducentis annis, computandis ab institutione istius (si tamen ab ipsa prima eorum institutione approbata fuissent à Sede Apostolica) conserventur ad usum officii; quæ tamen possint mutari in hoc Romanum,

iis omiffis, fi Epifcopus, & univerfum Capitu-
lum confentiant. Cauſa editionis hujus Breuiar-
rii cum abolitione omnium aliorum datur, ut
ſcilicet tollatur orandi varietas. Recognitum
dicitur hoc Pii Breuiarium à Clemente VIII. an-
no 1602. quia ob incuriam Typographorum, &
audaciam aliquorum erat depravatam. Deni-
que Urbanus VIII. anno 1631. aliqua, quæ ex
rudi Latinitate in hymnorum metris deſect-
bant ab elegantia, caſtigari, vel de integro con-
di fecit; eadem tamen, quoad licuit, ſervatâ
ſententiâ interpunctionum editionis vulgatæ Bi-
bliorum, reſtituit in Pſalmis, & Canticis: Pa-
trum ſermones, & homilias recognovit, cuncta-
que ita diligenter diſpoſuit, expolivitque, ut
Breuiarium ſit ſuis omnino numeris, ſeu per-
fectionibus abſolutum.

20.
De maſte-
ria officii
divini.

Materiam divino officio præſcripſit Eccleſia
expſalmis, canticis, hymnis, lectionibus, re-
ſponſoriis, verſiculis, benedictionibus, abſo-
lutionibus, capitulis, invitatoriis, antiphonis,
collectis, & orationibus. Prima pars divini of-
ficii eſt pſalmodia, quæ in ſe ſummæ auctorita-
tis eſt, cum ſit ſcriptura canonica veteris Teſta-
menti; nec enim alii pſalmi in officiis Eccle-
ſiaſticis permittuntur, ut expreſſè cautum fuit
in Synodo Laodic. can. 59. ibi: *Quod non
oporteat plebeios pſalmos in Eccleſia cantare.* Quem
illuſtrat Spondanus in *epiſt.* anno 60. Creſolius
lib. 3. myſtag. cap. 27. Et in Concilio Brachar. 1.
can. 30. prohibentur recitari in Eccleſia pſalmi
non canonici: quod intelligendum eſt tantum
de propriis pſalmis, ut etiam prohibitum fuit
recitare orationes non eximatas in Concilio
Carthag. 3. can. 22. Milevit. 1. can. 12. ut re-
fert Micrologus in *obſerv. Eccleſ. cap. 5.* Is au-
tem uſus recitandi pſalmos in Eccleſia antiſſi-
mus eſt, ut conſtat ex Dionyſio *de hierarch. cap. 3.*
ubi initium Miſſæ ita deſcribit: *Sacerdos
converſus ad dextram aram pſalmos canere incipit,
cantanteque cum eo omnes Eccleſiaſtici ordines, Ele-
gantèr D. Chryſoſt. homil. 6. de penit. ibi: Cu-
jus rei gratiâ præ cæteris veteris Teſtamenti, novi-
que ſcripturis, librum David ſic adamarunt omnes
Chriſtiani, atque hunc ſolum ore voluerunt verſari.*
Et infra: *In Eccleſiis pernoctantium primus, &
noviſſimus, & medius eſt David: diluculo qua-
runtur hymnorum modulationes, & primus, &
medius, & noviſſimus eſt David: ſi pauſæ in ſune-
ralibus, & primus, & medius, & noviſſimus eſt
David.* Et tandem ipſe Sanctus rationem red-
dit, quia in pſalmis omnes perfectiſſimæ oratio-
nis affectus inveniuntur, & omnis generis peti-
tiones omnibus ſtatibus accommodantur, pecca-
toribus, juſtis, incipientibus, proficientibus,
perfectis; & præſertim frequens recognitio hu-
manæ fragilitatis, & neceſſitatis divini auxilii,
ejuſque poſtulatō continentur. Sed quia pſal-
morum uſus antiquior eſt lege gratiæ, & quia eis
etiam utuntur Judæi, ſpeciali Dei providentiâ
Eccleſia inſtituit, ut in fine cujuſque pſalmi glo-
ria ſanctiſſimæ Trinitati daretur per ea verba:
Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. D.
Hieronymus in *orat. ad Damaskum Pontificem,*
quæ refertur inter geſta ipſius Damasi, tom. 1.
Concil. ibi: *Ut in fine pſalmi cujuſlibet, ſive
matutinis, ſive vespertinis horis, conjungi præci-
peat Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, ſicut
erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſacu-*

la ſæculorum. Amen. Concil. Toletan. 4. can. 13.
& 14. Vaſenſe 2. can. 5. & circa modum re-
citandi pſalmos eſt celebris canon. 17. Synodi
Laodic. in illis verbis: *In proceſſionibus non con-
neſcere, id eſt ex diverſis verſibus, & ſenſibus li-
brarum canticum miniſtrè conjungere: ſed ſin-
gularum pſalmorum ordinabiliter fieri lectionem.*
Quem illuſtrat Menardus in *notis ad lib. Sacra-
ment. D. Gregorii, fol. 177.* & nos leviter præ-
ſtrinximus in *cap. nobis, de jure paron.* Sequuntur
hymni, qui licet non ſint compoſiti à
ſcriptoribus canonicis, ſemper tamen habent
auctorem aliquem gravem, ut Ambroſium, vel
Hilarium. De eorum origine videndus eſt
Aloix in *notis ad vit. SS. Eccleſ. Orient. in
ſancto Hierotheo, cap. 3.* quorum mentio fit in
dicto Concilio Tolet. & in Concilio Turon. 1.
can. 23. Aliorum etiam auctorum hymnos can-
tari poſſe in Eccleſia ſtatuitur: quod tantum
fuiſſe propter hymnos compoſitos à Fornato
de Cruce, poſt Baronium notarunt Greth-
ſerus *lib. 2. de cruce, cap. 33.* Aloix *ubi ſuprà,*
Severinus Binius in *d. can. 23.* Idem dicendum
eſt de Canticis, quæquam hæc majori ex parte
ex Scriptura ſacra ſumpta ſunt. Tantum Canti-
cum *Te Deum laudamus,* ab Ambroſio, & Au-
guſtino compoſitum creditur, referente Dacio
lib. 1. chron. cap. 1. Quarto loco lectiones ſacras
poſuimus, quæ potiſſimum in Matutinis legun-
tur: qui mos antiſſimus eſt, ut conſtat ex
cap. in nomine, de conſecr. diſt. 5. ubi Gregorius
Papa VII. allegat veterem conſuetudinem, cu-
juſ etiam meminit Gelafius in *cap. ſancta diſt. 15.*
ubi refert, has lectiones partim ex ſacra Scrip-
tura, partim ex homiliis Sanctorum deſumi, at-
que etiam ex geſtis Sanctorum: & in Con-
cilio Carthag. 3. can. 47. Laodic. can. 17. docetur
expedire, ut pſalmi non dicantur continuè, ſed
aliqua lectio ſacra interponatur. Poſt lectiones
ſequi ſolent reſponſoria, variè etiam verſiculi, de
quibus frequenter mentio extat apud Patres ſu-
prà citatos, & in fine uniuſcujuſque hora dici-
tur oratio, quæ Collecta vocari ſolet, quia dum
ab uno ſacerdote nomine omnium adſtantium
dicitur, omnium orationes in ea colliguntur,
cap. conventi, de conſecr. diſt. 5. Sequitur capitu-
lum etiam in Laudibus, & aliis minoribus Ho-
ris, quod eſt lectio brevis, de qua eadem ratio
eſt, quæ de aliis lectionibus, ſemperque ex ſcrip-
turis ſumitur: de quibus capitulis agitur in Con-
cilio Agathenſi relato in *cap. conventi, de conſecr.
diſt. 5.* ubi priùs dicitur ſtudentum eſſe, ſicut
ubique fit, ut poſt antiphonas collectiones per
ordinem ab Epifcopis, vel Presbyteris dicantur,
ita enim legitur in ipſo Concilio, non collationes,
ut legit Gratianus. Et poſtea additur in conclu-
ſione: *Matutinarum, Vespertinarum, & Miſ-
ſarum poſt hymnos capitela de pſalmis dicantur.*
Ubi Gratianus reponit *capitula.* Tandem anti-
phona eſt brevis ſententia, quæ pſalmo cantando
præmittitur, quæ ſapiùs continet aut verſum
aliquem ejuſdem pſalmi, aut ſententiâ aliquam
utilem in laudem Dei, *d. cap. conventi: & A-
malarius lib. 4. de offic. Eccleſ. cap. 7. ait: Ideo
antiphonam inventam eſſe, ut ſecundum illius mo-
dulationem, ſeu ſymphoniam cantus totius pſalmi
ſumatur, & ita totus Chorus illa unatur.* Anti-
phonis conjungi poteſt invitatorium, quod
ſpecialiter in principio Matutini præmitti ſo-
let. Proſequentur alia de materia proxima
divini

divini officii, Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. de ho-
ris can. cap. 2. Herrera de orig. divini offic. cap. 1.
cum sequent.

21. *Traditur ratio deciden-
dendi*
Unde apparet vera ratio præsentis textus ;
nam cum officium divinum magnâ curâ ab Ec-
clesia sit dispositum, & per horas distributum,
ex mysticis rationibus, & significationibus su-
prâ adductis ; & injunctum officium illud pres-
byteris, & aliis Ecclesiæ ministris, ut etiam po-
pulus possit in Ecclesia convenire ad lectiones, &
alias orationes audiendas ; ideo in præsentis do-
cetur, ut parochus per se, aut scholarem ho-
ris competentibus divinum officium psallat, &
postea, si voluerit, exeat ad opus rurale. Cir-
ca hanc autem obligationem recitandi horas ca-
nonicas plura congesterunt ex Moralibus Trul-
lench. in præcept. Decal. lib. 1. can. 7. Fagunde-
eod. tract. in præcept. 1. lib. 1. c. 32. Castropalao
tom. 2. tract. 7. dispus. 1. punct. 1. Machado lib. 2.
p. 3. tract. 1. docum. 1. Fragofo tom. 2. de regim.
lib. 10. disp. 22. Hieronymus Garcia in summa,
tractat. 2. per totum.

22. *Dissolvi-
tur du-
bitandi
ratio.*
Nec obit dubitandi ratio suprâ expensa ex
D. Paulo ; non enim vult Apostolus sine inter-
missione esse orandum, ut non liceat intermissa
oratione aliud aliquando operari : qui fuit error
Adelphi, & Alexandri hæreticorum, qui autho-
ritates illas Sanctorum Pauli, & Lucæ perperam
accipientes, assererent ; nunquam esse operan-
dum, sed semper orandum. Respondetur enim
duplici modo : Primò cum sancto Nilo in lib. Par-
emico, qui extat tom. 5. biblioth. PP. ubi disse-
rens de hoc præcepto orandi sine intermissione,
inquit ex sacra Scriptura : Ignavia multorum in

arctum nos coegit quibusdam præceptis, quæ ma-
jora quam pro viribus, apparent ; tum ut studium
nostrum orandi quoad fieri possit, intenderet ; immo
ut occasionem elationis subtraheret, quasi subiatâ
sæpe ultra faciendâ, quam præceptum erat, præci-
piendo aliquando aliquid, quod primâ fronte vires
nostras superare videatur, quale est orare sine inter-
missione. Itaque Apostolus dum sine intermissione
orare præcipit, quoad fieri potest, studium orandi
intendere dumtaxat præcipit. Secundò respon-
deo, quod præceptum Domini semper orandi qua-
dam tenus sancta Mater Ecclesia credit se adimple-
re, cum per suos ministros statim temporum inter-
vallis publicâ laude Deum celebrat, ut docuerunt
D. Augustinus lib. de hæresibus, hæresi 57. epist.
121. Glossa ordinaria in dist. cap. 18. D. Lucas,
Nicolaus I. ad consult. Bulgar. quæst. 61. quo-
rum auctoritates congesterunt Stanislaus Osius
de cærem. cap. 91. Thom. Bozius de signis Eccles.
lib. 9. cap. 12. num. 3. & id docet expressè S. au-
gustinus in epist. Pauli ad Roman. ubi ita ait : Dicen-
dum est, eum semper orare, & non desicere, qui
canonicis orationibus quotidie juxta ritum ecclesiasti-
cæ traditionis, psalmodiis, precibusque consuetis Do-
minum rogare, & laudare non desistit. Sanctus Eli-
gius homil. 11. Bedæ in cap. 18. D. Lucæ. Nec ob-
stat auctoritas D. Clement. dict. lib. 7. cap. 75. nam
dum Sanctus præcipit ter die orate, jubet orate
quam frequentissimè possimus ; ita ut cum rarissimè,
ter saltem oremus : nec epim novum est, ut
sub ternario numero multitudo contineatur, &
hoc in honorem sanctissimæ Trinitatis constitu-
tum, ut exponit Turrianus ad D. Clementem
d. lib. 7. cap. 25.

CAPUT II.

Ex Concilio (a) Triburiensi.

Quidam etiam laicorum, & maxime matronæ, habent in (b) consuetudine, ut
per singulos dies audiant Evangelium : In principio erat Verbum ; & Missas pecu-
liares, hoc est de Sancta Trinitate, aut de Sancto Michaële : ideo sancitum est in eo-
dem Concilio, ut ulterius hoc non faciant, nisi suo tempore, & nisi aliquis velit au-
dire propter reverentiam Sanctæ Trinitatis, non pro alia devotione. Sed si volue-
rint, ut sibi Missæ (c) cantentur de eodem die, audiant Missas pro salute (d) vivo-
rum, vel defunctorum.

NOTÆ

1. (a) *Triburiensi.*] Ita etiam legitur in secunda
collectione, sub tit. de suffragiis, cap. 2. sed
in Conciliis excusis non reperitur hic canon ;
refertur autem in Concilio Salegustadiensi cele-
brato anno 1022. tempore Benedicti Pontificis
pro reformatione disciplinæ ecclesiasticæ, ubi
can. 10. ita legitur : Quidam etiam laicorum,
& maxime matronæ, habent in consuetudine ut per
singulos dies audiant Evangelium : In principio
erat Verbum ; & Missas peculiare, hoc est de San-
cta Trinitate, aut de sancto Michaële ; & ideo sanc-
itum est in eodem Concilio, ut hoc ulterius non fiat,
nisi suo tempore, & nisi aliquis fidelium audire ve-
lit pro reverentia Sanctæ Trinitatis, non pro aliqua
divinatione ; & si voluerint ut sibi Missæ cantentur, de
eodem die audiant Missas, vel pro salute vivorum,
aut pro defunctis. Hujus canonis meminerunt

PP. Concilii Coloniensis I. tempore Pauli III.
anno 1536. his verbis : Mos inolevit non admo-
dum improbandus, ut diebus Dominicis toto ferme
anno officium Missæ, vel de sacrosancta Trinitate, vel
de Spiritu sancto dicatur. Nobis sanus videtur, ut
quæ prius Ecclesiæ singulis Dominicis peculiariter fe-
cit, observentur : Quod si illorum loco alia usur-
panda erunt, videtur quod de resurrectione Domini
est dies Dominico magis convenire, quod dies illa
potissimum resurrectioni dedicata sit. Nec ignora-
mus, non absque causa in Concilio Triburiensi consti-
tutum, ne propter Missas peculiare Missæ, quam
de feria vocamus, prætermittatur.

(b) *Consuetudine.*] Superstitiose quidem, non
quia credebant, non posse mori sine penitentia
eo die, quo lectioni illius Evangelii interfuerant ;
sed quia optabant futura prædicere, aut occulta
scire, & credebant audito Evangelio, se id affe-
quitutas, ut ex ipso canone facile constat, &